

Izhaja vsaki četrtak
in velja s poštnino vred
in v Mariboru z pošiljanjem
na dom
za celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 21.

V Mariboru 5. septembra 1867.

Tečaj I.

Srenjske volitve.

V.

Koliko odbornikov voli vsaka srenja?

To je odvisno od števila volivcev. Manj kakor osem
nikdar ne. Srenja, ki ima manj od 100 volivcev voli 9 od-
bornikov, ako voli v treh volivstvih, osem pa ako voli v
dveh volivstvih; srenja ki ima 100 — 300 volivcev voli 12
" " " 301 — 600 " " 18
" " " 601 — 1000 " " 24
in " " " več od 1000 " " 30
odbornikov, in na pol toliko namestnikov.

Ali sme vsakdo v odbor voljen biti?

Vsaki srenjčan moškega spola, ki ima pravico voliti, je
24 let star in vživa vse državljsanske pravice, sme voljen
biti, ako

a) ni v srenjski službi.

b) ga ne podpira srenja kot siromaka.

c) si nima kot dnevni najemnik, družinče ali obrtnijski
ali rokodelski pomagač pri drugih ljudeh kruha služiti.

Samo ob sebi se ume, da oni, ki ne smejo voliti, kakor
smo jih naštevati že na drugem kraju tudi ne smejo izvo-
ljeni biti; samo da je postava pri slednjih še ostrejša in ne
pripušča, da bi se volile osebe, ki so bile zavoljo dobičkar-
ije ali zavoljo javne nepravosti obsojene, ali so sicer za-
voljo dobičkarije ob službo prišle, nadalje osebe, ki so se
dele v konkurz ali poravnavo, dokler dotična obravnava trpi
in po dokončanej obravnavi, če so se krivi spoznali prestopa
v §. 486 *) kazenskega zakonika določenega prestopa.

Kdaj se mora še enkrat voliti.

1. Ko bi se bil kdo izvolil, ki po postavi ne sme izvo-
ljen biti;

2. ko bi komu postava dopuščala odpovedati se volitvi,
in bi se ta te pravice tudi poslužil;

3. ko bi kdo tudi brez postavnega vzroka ne hotel vo-
litve prevzeti.

V vseh teh slučajih pa bi se ne volil celi odbor na novo,
ampak samo toliko odbornikov ali namestnikov, da bi se
izpolnilo postavno število srenjskega zastopa.

Kdaj se sme kdo po postavi volitvi odpovedati?

Navadno mora vsakdo volitev prevzeti; odpovedati se le
smejo: duhovniki, očitni učitelji, dvorni, državni, deželni
uradniki in služabniki javnih zalog; vojaki v službi; možje,
ki so nad 60 let stari; kdor je bil že celo zadnjo volivno
dobo župan, ali celi dve zadnji dobi odbornik (ti slednji le
za prihodnjo dobo); osebe, katerim na telesu kaj pomanjkuje,
zavoljo česar bi ne mogli odbornikovih dolžnosti opravljati
ali ki že dolgo in hudo boleajo in zadnjič tisti, katerih za-
voljo navadnih njenih opravil dalj časa vsako leto ni v srenji.
Kdor bi brez jednega teh postavnih izgovorov se volitvi od-
povedal, temu sme odbor kazen do 100 gold odmeriti. Pla-
čana kazen pride v srenjsko blagajnico.

*) §. 486 kaznenega zakonika se glasi: Ako dolžnik v konkurs
ali na kant pride in izkazati ne more, da so ga samo nesreče, brez
njegove krivnje, v nezmožnost pripravile, svojim upnikom popolnoma,
zadovoliti, ali če je čez mero stroške delal; ali če potem, ko so dol-
govi že pravo premoženje presegali, ni sam precej konkurza pri sodnji
napovedal, marveč je nove dolge delal, plačila opravljal, kako zastavo
ali zavarovanje nakazal; je kriv pregreška, ako se v njegovem djanju
ne pokaže hudodelstvo goljufije in naj se kaznuje s hudim zaporom od
treh mesecev do jednega leta itd.

Zgodovinski spominki za presto slovensko ljudstvo.

IV.

Zetillines-Zitillinesfeld.

Spisal

Davorin Trstenjak.

V srednjem veku je Štajerska dežela bila razdeljena na
županije po nemški: Gaue. Tako se imenuje tudi cetin-
ska, cetilinska županija v starih pismih od leta 970 —
1070. Obsegala je Haloze, rogačko goro, goro Boč, Konji-
ško pogorje, dravsko polje in nekaj slovenskih gor. To
pogorje se je že za Rimljanov velelo: montes cetii, ce-
tinsko hribovje, od slovenske besede: cet, kar pomenja
špičast hrib, zato še sedaj najdeš imena; Cetinje, hribo-
vat kraj med loško in poniklansko faro, Cetina, hrib v
šentjurski fari, Predcetinci, ves pred hribom v malo-
nedelski fari, Cetinje, poglavitno mesto na Črni gori,
Cetin, trdnjava na ostrem hribu v vojaški granici nekdanj
stolni grad hrvatskih kraljev.

Stara pisma omenjajo iz tistega časa sledečih gradov in
vesi.

1. Borl-Ankenstein, grad nad Dravo v Halozah. Borl
še danas pri Slovakihi pomenja: molečo pečino (saxum emi-
nens), tako je Ankenstein prestava slovenskega imena staro-
nemški: anke, špičasta, ostra reč.

2. Dragonwiesdorf, to je Drazgonja ves v haj-
dinski fari na dravskem polju.

3. Lancindorf, Lancovei, ves v šentvidski fari
blizu Petuja, tam je leta 960—967 imel grad plemenit Slo-
venec (nobilis vir) z imenom: Laduka.

4. Nebo (villa ultra Dravam), gradič prek Drave v
dnešnji šentpeterski fari blizu Maribora ponemčeno v Eben-
kreuz.

5. Revenice-Ribnica trg na Pohorju.

6. Pulckau-Pultskava nad Pragerskim.

7. Losenz-Ložnica nad Slovenjo Bistrico.

8. Razway-Razvanje v hočki fari blizu Maribora se
že tudi imenuje v salcburških pismih leta: 953.

9. Tepsowa, ad st. Petrum in Tepsowa ves v šentpe-
terski fari pod Mariborom.

10. Sleuntz, Sluntz, Slivnica, ves blizu Maribora.

11. „In Piker“ - v Pekerjah v lembski fari nad
Mariborom.

Naj bode to zadosti, pričujejo že ta imena, da so Slo-
venci že pred 1000 leti bili pridni delavci in bogaboječi
kristjani. Naj to na veke ostanejo.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

2. razred: listje s 5 capami.

St. 32. Rizlec mali ali rizling, graševina, kleiner Ries-
ling, Klingelberger, Gewürztraube, Rheingauer, Krauses, Pfef-
ferl, Johannisberger, Clairette de Limoux, lat. vitis pusilla,
pusillaria rhenana (rheinländischer Kleinstock).

Trs mal, prtličast; rožje šibko, beložolto, razločno rjavo-
risasto, kolena ozka.

Listje 6 palcev široko in dolgo, debelo, precej globoko narezano, nektero samo tricapno; cape, stranske saksebi stoječe, razdvojene, končna široka, kratka, topo ošpičena, nekaj grlasta, vse sem ter tje skrivljene; veruge vse razširjene, peteljna zelo tesna, z spodnjimi capami daleč križem pokrita; rob je veliko in topozobčast, gornja stran neravna grbasta, včasih mehurčasta, spodnja volnata; petlja je čez 3 palce dolga, rdečkasta, nekaj volnata in bradovičasta.

Grozd mal, gost, tudi včasih rahel, večidel vejast; recelj kratek, debel; jagodni receljček debel, bradovičast, bunkica rjavo okrožena.

Jagoda drobna, okrogla, žoltozelena, beložolta, žoltorjava, in ob zadnji zrelosti rdečerjava, belonadušena, nekaj črnopikasta, rjavobradovičasta, mesnata, aromatično, prijetno in sladko okusna, dvopešknata.

Vrednost. Mali rizlec doma na Renu je zdaj že doleko razširjen, ker je najžlahneja bela trta, nobena druga nima take žlahne dišave. Je rad prav rodovit, malo grozdje vender ne izda toliko, kolikor druga velika plemena, le zavolj žlahnosti se priporoča. Da pa grozdje prav dozori in svojo dišavo dobi, terja južno ali jugo zahodno toplo lego, in bolj suho, kakor vodeno težko zemljo, v kateri trs gobast postave, peščena mu vender prav ne služi. Na Štirskem vemo, kder je pošipon dober, tamo tudi rizlec. V cvetju je trpeč, zori pa pozno, zato se grozdje do novembra na trti pusti, zakaj kedar je še zdravo in mesnato, ni prav zrelo, ampak kedar so jagode že mehke, rjave, kakor gnjile, da se mešiček lahko izmuzne, kar na Renskem „žlahno gnjilobo, (Edelfäule) imenujo, takrat je čas grozdje pobrati, še clo zdrave jagode odbrati, druge prezrele ali opolžnjene zmečkati in vino bo sladko, dišavno, aromatično, in pri dobrem oskrbovanju med vsem drugim naj več starost doseže. Sloveče vino, bi rekel prvo na svetu med cvetnimi vini je rizlečko v Renskih vinogradih na Ivanskem in Kamnem vrhu, v Markobrunu, v Rudesheimu itd., pri Vormsu ga imenujejo tudi ljube gospe mleko (Liebfrauenmilch), tote baže vino je velike cene, štrtinjak do, in čez 1000 fl.

En oral vinograda lahko daja v dobrih letinah 10 štrtinjakov vina.

Nekteri vinorejci se morda čudijo in težko verjamejo, kakor je v „Slov. Gospodarju“ štev. 12. in 13. priobčeno: Na enem oralu vinograda se zamore 10 štrtinjakov vina pridelavati v dobrih letinah, v naj boljših še več. — Temu se ne čudi niti dvomi, kdor vspešno močno vinograd obdeluje in za gostejo trto mara, ter se je sam prepričal resnice. Al, težko je zares une prepričati, koji vinograd raztrešeno oskrbujejo, in vender bi radi veliko natrgali. — Celo vinčarjev je veliko, ki z glavo majajo, ko slišijo od tolike obilnosti vinske kapljice na enem oralu! Od kod to? Gotovo le od stare trme in nevednosti. — Nekteri človek si ne da dopovedati magari bi mu v koleno vrtal. Reci mu: Ta trta je močna; nareži ji bika in reznika, kot tramincu in žlahnini; ta še močnejša: daj ji dva bika in en reznik, kot šiponu in habševini; ta pa inace ne rodi, in ji ne škoduje, ter le v les raste: nareži ji dva bika in dva reznika, kjer je prostora jih razpeljati, kot malopridnemu šilharju, izabeli, hrustecu, damascenki, volovini in sploh modrini veliki; ta pa naj ima dva tri reznike, kot rivček: drobni in vlaški itd. zapomni si ta plemena trt! Gledal te bo. — Povej mu: Moja škoda je, ako ne bo pravo; nebo ti storil, ker ni vaju in drugi tudi tako ne delajo. Povej mu: Drugi tudi toliko ne dajo delati, toliko ne plačujejo, tako in toliko ne gnojijo itd. — Bob si v steno metal. — In ako nisi poleg in trta je že obrezana, ter mu rečeš: Zakaj nisi tako trte rezal, kakor sem ti ukazal? Bo ti odgovoril: Nisem hotel vinograda popačiti, pokaziti, uničiti! — V resnici pa si le nič ni zapomnil, kar mu je lastnik razlagal. — In če mu le silo narejaš, se ti prisiljen vda z besedami: Pa naj bo lažnjav grm! — To ga imaš. A pri vsem tem ima viničar sam veliko dobrot; prvi: več tropin, drugič: več kurjave rožjeve; kar bi se pa moralo za vejnik, podlago pri grobanju obrniti; — a vender se noče vdati: Nevednost je zares draga reč! In kdo jo trpi kot vlastnik sam, ako ima starokopitneža za viničarja. — Še več kvara si pa nareja nevedni posestnik s trmastim nevboglji-vm viničarjem, ki le na brzo, vajeno, lahko, brez pameti, zgotvoljeno bodi si kakokoli delo gleda, da ložej po svojih potih hodi, in potem za svoje blago skrbi.

Naj se poskusi na zgoraj omenjeni način trta rezati saj po sepih je najmočnejša najti, in je prostora zadosti bika razpeljati zunaj sepa in meje; potlej se pa naj razloček prevdarja in presojuje. — Na brajdaš to isto s trto narejaš; to je: več bikov ji narežeš. — Kadar bo pa tudi po grabicah veliko močnih trt, se bodo potem gotovo tudi ondi vpregale v obilnejši rod: K čemu ti je krava v hlevu, ako je ne molzeš? To isto velja tu. Toda, kdor ne premišluje prejšnjih sestavkov priobčenih v „Slovenskem Gospodarju“: O vino-reji in izvrstnem vinogradu itd., pa naj raje se starega kopita drži, inace bi se opeknel in slabo zadel niti bi imel grozdja niti lesa. — Prvo je: gnoj; drugo je: gnoj; tretje je: gnoj; ostalo se bo že dalo. (Dalje prihodnjic.)

Domače stvari.

(Resa dobro zdravilo zoper bolezen v gobcu in na parkljih.) Navadna resa (Heidekraut, erica vulgaris) se mora zrezati, k vsakemu pol funtu rese prilijati pint vode, to se mora v precej velikem kotlu tako dolgo kuhati, dokler se polovica vode ne pokuha. Od take resje vode se daja bole-nemu govedu zjutra in zvečer po polico, mlademu pa le po maselcu, ovcam pa le po kozarcu. Tudi taki živini, ki še ni bolena, katero pa hočeš obvarovati bolezni, se more ta resja voda davati pa vender nekoliko manj, p. govedom po maselcu, mlajšemu živinčetu tudi menj. Parklji se morajo marljivo in pridno z mrzlo vodo, kateri se tudi lahko pridene nekoliko astramontane, t. j. hribovskih primoškov ali rož sv. Antona, prati. — Se ve da pri hudi bolezni na parkljih je treba še noža, s katerim se odreže, kar se je roga ločilo ali segnjilo.

Molzenje mladih krav. Če hočeš, da ti bodo krave dobre mlekarice je moraš po prvem teletu, kakor naj dalje molzti. Po obilnih skušnjah krave potem ravno v tem času molzti nehajo, v katerem so se po prvem teletenju nehale molzti. Zatoraj molzi krave po prvem teletu 8 mesecev in še dalje, čeravno imajo malo mleka. Pri tem pa jih obilno krmi.

Listne uši odpraviti. Listne uši, koje so mladim sadnim drevesom zelo škodljive, se lahko odpravijo, če se drevesa z mlijnico (zajfnico) poskropijo, ali pa po rosi z apnenim prahom naprašijo. J. Z.

Dopisi.

Od Velike Nedelje 28. avgusta 1867.

(Srenjske čitavnice.) V 14. listu pretečenega leta priporočal je naš rajni časnik „Slovenec“, kako naj bi se po kmetih „Čitavnice“ ustanovile ali vpeljale, namreč naj bi se pre-možnejši naročevali na slovenske časnike, kupovali dobre po-dučivne knjige itd. ter prostemu ljudstvu posojevali, in glejte! njegov glas ni bil glas vpijočega v puščavi. Pred nekterimi leti so bile nam „Novice“ edini slovenski časnik, lansko leto dohajala sta k nam dva „Slovenca“, „Novice“. Učiteljski tovarš in „Slovenski prijatelj“, letošnje leto dohajajo Novice dva Slovenska Gospodarja, Učiteljski tovarš, Slovenski prija-telj in dva Slovenska Glasnika, tudi dohajali so štirje „Slo-venci“, ktere pa so nam žalibože nasprotniki požrli. Kar se pa družbe sv. Mohora tiče „je družnikov letos 11 več, ko v preteklih letih. Tudi ljube nam „Drobtince“ imajo zmirom več prijateljev. Pretečeno leto bilo je pri nas dve tretjini nemških časnikov, letos je ravno nasproti (kar se tudi v so-sednih farah godi). Zato slovenski rodoljubi! le srčno na-prej, da neprijatelj ne bo imel prilike med pšenico ljulko se-jati, kakor beremo: kadar so ljudje spali, je prišel sovražnik itd. Nadjam se da bodo od večih strani naši rodoljubi nam „v Slovenskem Gospodarju“ naznanili, kako kaj pri njih naša slovenska reč napreduje, nadjamo se tudi veselih glasov.

Kri „Slovenca“ vroča teče
Za cesarja, vero, dom.
Njeg'vo srce ne trepeče,
Ak' proti sovražni grom.

Kri Slovenca ne miruje
Če sovražnik mu proti,
Tuje narode spoštuje,
Svoj'ga pa iz sanj budi.

Kri Slovenca vroča bije
Za pravico ino red,
V ravnopravnosti želeje
Bratovsko ljubezen spet.

Kri Slovenca bo zgnojila
Miroljuben narod svoj,
In „Sloven“jo prerodila,
Bod' vtolažen bratec moj!
Davorin Petek.